

Jørgen Grønnegård Christensen
cand.scient.pol.

Bagstrøb og modeluner i international politik

I den sidste halve snes år har faget international politik oplevet den samme hidsige metodedebat som andre grene af den politiske videnskab. På den ene side af de rejste barrierer har man kunnet finde forvalterne af fagets klassiske tradition: Amerikanske forskere som Arnold Wolfers, Stanley Hoffmann og Inis L. Claude, franske og engelske forskere som Raymond Aron og Hedley Bull. Uanset interesseområde og forskningsfelt har de alle kunnet være enige om at fremhæve fagets nødvendige slægtskab med den diplomatiske historie og folkeretten og de begrænsede muligheder for at formulere og efterprøve generelle udsagn om den internationale politik og i særdeleshed om det mulige og frugtesløse i ethvert forsøg på at anvende kvantitative forskningsmetoder inden for faget.

Men en række yngre, behavioralistisk orienterede forskere ved de amerikanske universiteter har med stor stridbarhed udfordret denne tradition inden for faget. Af dem kan den traditionelle approach ikke godtages som videnskabelig. Den bygger ikke i fornødent omfang sine udsagn på replicerbare iagttagelser, men snarere på en formodet intuitiv indsigt i den internationale politik; og den fører kun sjældent til formuleringen af generelle udsagn, hvis falsifikationsbetingelser udtrykkeligt er specificeret.

Vejen frem for undervisning og forskning inden for faget afstikkes imidlertid af naturvidenskaberne, økonomien og de behavioralistiske skoler inden for politologi og sociologi; uden måling og kvantificering ingen videnskabelig international politik er devisen for disse forskere.

Mange stemmer synger med i deres kor; men ganske karakteristisk er de alle amerikanske. Karl W. Deutsch, Morton A. Kaplan, James N. Rosenau, Bruce Russett, J. David Singer og Melvin Small er blot nogle få af de mest fremtrædende og artikulerede repræsentanter for denne retning.

Beklageligvis har det knebet med at få en frugtbar metodisk dialog i stand mellem de to retninger. I stedet har debatten været ført med mange drøje hug og en næsten religiøs fanatisme. Dette har ikke altid været til gavn for debattens lødighed og saglighed, men hvor usaglig, ensidig, fordomsfuld og fraseagtig den end har været, så lader det sig ikke bortforklare, at den har rørt ved nogle vitale problemer for faget.

Når en frugtbar og nøgtern metodedeбат forekommer så væsentlig netop inden for denne gren af statskundskaben, skyldes det først og fremmest, at udviklingen af uransagelige grunde her synes at halte en halv til en hel generation efter udviklingen i samfundsvidenskaberne og politologien i øvrigt. Således synes der at herske en udpræget mangel på metodebevidsthed hos en stor del af fagets klassiske udøvere. Dette giver sig mange udslag: Upræcis og løsagtig sprogbrug, utilstrækkelige og mangelfuldt operationaliserede analytiske grundbegreber og en dominerende tilbøjelighed til kun i ringe omfang at formulere hypoteser, endsige da at formulere dem på en sådan måde, at de kan efterprøves på et empirisk materiale.

Til dette bør føjes, at fagets stedbarn international organisation på mange universiteter er endnu mere tilbagestående end faget som helhed. Mens man i amerikansk politologi allerede i slutningen af det 19. århundrede indså det frugtbare i at interessere sig for andet end statens formelle forfatningsstruktur er international organisation stort set blevet stående på dette stade. Tro mig om man kan - det er mig ikke muligt at nævne blot én elementær indføring i faget, som rækker væsentlig videre end til en præsentation af FN-systemets og de regionale europæiske organisationers ydre formelle skal.

Det kan være vanskeligt at finde en rimelig forklaring på denne tilstand inden for faget. Fagets traditionelle udøvere vil henvise til, at det er forbundet med langt større vanskeligheder at gennemføre nogenlunde præcise og reliable analyser i den internationale politik end inden for andre områder af statskundskaben. Umiddelbart og uden en nærmere begrundelse har jeg svært ved at se, hvorfor denne disciplin generelt skulle være

anderledes og vanskeligere stillet end søsterdisciplinerne. Langt mere nærliggende forekommer det mig at søge en forklaring i den omstændighed, at forskningen i international politik og organisation alt for længe har været varetaget af forskere og institutioner med en stærk policy-orientering. For den - for mig - aldeles paradoksale kendsgerning er, at de samme forskere, som har fremhævet netop deres forsknings ganske særligt vanskelige vilkår af den internationale politik særligt komplicerede karakter, langt fra er vejet tilbage fra at formulere vidtgående rekommendationer til de udenrigspolitiske beslutningstagere med henblik på løsningen af både det ene og det andet internationale problem. Og ironisk nok er disse rekommendationer fremført med en skråsikkerhed, som må undre den, der er fortrolig med disse forskeres jomfrunalske indstilling til faget og dets forsknings- og metodeproblemer i øvrigt.

2. Kvantitative metoders anvendelse i international politik

En række af fortrinsvis yngre amerikanske forskere har imidlertid, jvf. ovenfor, alene søgt at rejse en metodisk debat inden for faget, men også i deres egen forskning søgt at bane vejen for anvendelsen af moderigtige kvantitative forskningsmetoder på den internationale politik.

De områder, som har været taget op, er mangeartede og nogle få eksempler skal blot nævnes i flæng: Udforskning af de udenrigspolitiske attituder både i masse- og eliteopinionen, afstemningsanalyser i nationale parlamenter i udenrigspolitiske sager, perceptionsanalyser foretaget ved hjælp af kvantitative indholdsanalyser, analyser af afstemningsadfærden i FNs generalforsamling og Europarådets rådgivende forsamling og Europa-parlamentet, forsøg på måling af integrationsgraden i det internationale system ved hjælp af kvantitative analyser af de internationale transaktioners art, retning og intensitet, longitudinale analyser af internationale organisationers og alliancers udvikling siden 1815 etc., etc.

Kvaliteten af denne forskning er naturligt nok ujævn. Den kan derfor vanskeligt vurderes over en kam, således som jeg skal forsøge at gøre det her. Meget af det følgende kan opfattes som en overfladisk og uberettiget kritik af denne forskning og skal da også primært ses som et forsøg på at identificere nogle problemer, som den synes at have aktualiseret.

3. Problemer ved anvendelse af kvantitative metoder i international politik

Det ville være for letkøbt i lighed med fagets traditionister at hævde, at al kvantificering inden for vort fag er umulig. Et sådant synspunkt bygger på en forlods, men beklagelig, accept af de etablerede disciplinære grænser inden for den politiske videnskab. Det er naturligvis ikke sådan, at attitudeundersøgelser og afstemningsanalyser på det internationale og udenrigspolitiske felt er mere komplicerede end inden for andre områder af statskundskaben. Dette bortforklarer på den anden side ikke, at vores fag kan have en række specifikke problemer, for så vidt angår anvendeligheden af kvantitative forskningsmetoder. Dette følger af, at den internationale politik som adfærdsvidenskab ikke bare kan interessere sig for individuel adfærd, men per definition må operere med staterne som enheder på såvel statsadfærds som på det internationale systems niveau. Men da populationen af stater er langt mere heterogen end f.eks. vælgerpopulationen eller medlemskredsen i et parlament, opstår der væsentlige vægtnings- og operationaliseringsproblemer under forsøg på kvantificering. (Se f.eks. J. David Singer & Melvin Small: The Composition and Status Ordering of the International System, 1815-1940, World Politics, XVIII, Jan. 1966, pp. 236-282).

Samtidig synes den hidtidige kvantitativt orienterede forskning inden for faget at lide af en række specifikke svagheder. Ikke sjældent synes det som om metoden har tjent som relevans-kriterium for forskeren. Resultatet er ofte, at man udelukkende koncentrerer opmærksomhed og forskningsindsats om områder, der i forhold til faget som helhed må forekomme perifere - tag f.eks.

Bruce Russets afstemningsanalyser i FNs generalforsamling, sammenlignet med behovet for systematiske studier af udenrigspolitikken tilblivelse.

Ligeledes er det ofte ligeså uklart, i hvilken teoretisk sammenhæng de kvantitativt baserede projekter skal forstås; i så henseende er springet altså ikke langt til den så heftigt angrebne traditionelle forskning. Bruce Russets regionalisme- og allianceprojekter såvel som Deutsch-skolens transaktionsanalyser må igen stå for skud.

Endelig synes de ellers så metodebevidste repræsentanter for denne retning for faget at tage let på det u håndterlige, men uomgængelige validitetsproblem. Som oftest tages der overhovedet ikke stilling til problemet (Deutsch-skolens transaktionsanalyser, jvf. kritikken hos William E. Fisher: *An Analysis of the Deutsch Sociocausal Paradigm of Political Integration*, International Organization, vol. XXIII, No. 2 (Spring 1969, pp. 254-290) eller også affærdiges problemet med en letkøbt argumentation for, at problemet er løst i den konkrete forskningsmæssige sammenhæng. (Se f.eks. J. David Singer & Melvin Samll: *Alliance Aggregation and the Onset of War, 1815-1945*, i Singer (ed.): Quantitative International Politics: Insights and Evidence, New York 1968, pp. 247-286, især p. 274 og pp. 282-286).

4. Konklusion

Hastværk er givetvis lastværk. Så overfladisk og udokumenteret den fremførte argumentation end har været, må den forfatterens vedkommende konkludere med et slag for den gyldne, men lidet radiakle middelevj.

Uden at ville anfægte anvendeligheden af kvantitative metoder inden for faget international politik og organisation, tillader jeg mig foreløbig at betragte resultaterne af den kvantitativt orienterede forskning som nyttige og kærkomne bidrag til en nødvendig metodisk debat blandt fagets folk. Væsentlige resultater har denne forskning derimod næppe leveret endnu.

Jeg ser heller ikke nogen grund til, at fagets udøvere på grund af et modelune skulle undlade at beskæftige sig med de aspekter af faget, hvor kvantificering er forbundet med de største vanskeligheder og derfor foreløbig mindre lønsom (f.eks. beslutningsprocesanalyser).

Snarere vil jeg vove det bagstræberiske synspunkt, at metodebevidsthed inden for faget ikke nødvendigvis implicerer anvendelse af kvantitative metoder; tværtimod kan udviklingen inden for faget forekomme så relativt tilbagestående, at væsentlige resultater fortsat kan nås ved forsøg på formulering af præcise begrebsapparater og forskningshypoteser og ved anvendelse af relativt simple komparative metoder såvel som systematiske case-studies.